

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขได้รับการสนับสนุนงานด้านสาธารณสุขจากรัฐบาลโดยรัฐบาลได้ตระหนักถึงคุณค่าคุณความดีและได้เห็นถึงความสำคัญกลุ่มคนที่เรียกว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือที่เราเรียกย่อๆ ว่า อสม. ซึ่งเป็นผู้ช่วยเหลือประชาชนให้มีสุขภาพอนามัยดีขึ้น ช่วยให้ประเทศชาติลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่ไม่จำเป็นลง ได้อย่างมหาศาล โดยทำหน้าที่ในการ “แก้ข่าวร้ายกระจายข่าวดี” ซึ่งบริการประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ประชาชน ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี” และเป็นผู้ที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และ เพื่อนบ้าน โดยมีหวังผลตอบแทนใดๆ

รัฐบาลได้เห็นถึงความสำคัญของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จึงได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2536 กำหนดให้ วันที่ 20 มีนาคมของทุกปี เป็นวันอาสาสมัครสาธารณสุขแห่งชาติ มีนโยบายที่จะให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และพัฒนาสาธารณสุข จึงได้นำเอาการสาธารณสุขมูลฐานมาเป็นกลวิธีหลักในการพัฒนา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524) เป็นต้นมา โดยสนับสนุนให้มีการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ และส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของ ชุมชนเองโดยปัจจุบันได้มี(อสม.) เป็นจำนวนถึง 800,000 คนกระจายอยู่ทั่วประเทศทั้งในเขตเมืองและชนบท

อสม. มีบทบาทในการเป็นผู้นำการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชน โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ (ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนภาคใต้. 2555 : ออนไลน์) เป็นผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในหมู่บ้านนัดหมายเพื่อนบ้านมารับบริการสาธารณสุข แจ้งข่าวสารสาธารณสุข เช่น การเกิดโรคติดต่อที่สำคัญ หรือโรคระบาดในท้องถิ่น ตลอดจนข่าวความเคลื่อนไหวในกิจกรรมสาธารณสุขรับข่าวสารสาธารณสุขแล้ว แจ้งให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในท้องถิ่นทราบอย่างรีบด่วนในเรื่องสำคัญเช่น เรื่องโรคระบาดหรือโรคติดต่อต่าง ๆ รับข่าวสารแล้วจดบันทึกไว้ในสมุดบันทึกผลการปฏิบัติงานของ (อสม.) เป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้แก่เพื่อนบ้านและแกนนำสุขภาพประจำครอบครัวในเรื่องต่าง ๆ

ได้แก่ การใช้สถานบริการสาธารณสุข และการใช้ยา การรักษาอนามัยของร่างกาย การให้ภูมิคุ้มกันโรค การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและการจัดการน้ำสะอาด โภชนาการและสุขาภิบาลอาหาร การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อประจำถิ่น การอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว การดูแลรักษาและป้องกันสุขภาพเหงือกและฟัน การดูแลและส่งเสริมสุขภาพจิต การป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ การป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุ อุบัติภัยและโรคไม่ติดต่อที่สำคัญ การป้องกันและแก้ไขมลภาวะและสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษเป็นภัย การคุ้มครองผู้บริโภคโรคด้านสาธารณสุข การจัดหายาจำเป็นไว้ใช้ในชุมชน และการส่งเสริมการใช้สมุนไพรและแพทย์แผนไทย ฯลฯ เป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน ได้แก่ การส่งต่อผู้ป่วยและการติดตามดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการส่งต่อมาจากสถานบริการการจ่ายยาเม็ดคุมกำเนิดในรายที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ตรวจแล้ว และจ่ายถุงยางอนามัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น เช่น เกี่ยวกับบาดแผลสด กระจกหักข้อเคลื่อน ฯลฯ การรักษาพยาบาลเบื้องต้นตามอาการ มีการหมุนเวียนหมุนเวียนกันปฏิบัติงานที่ ศสมช. โดยมีกิจกรรมที่ควรดำเนินการ ได้แก่ จัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหมู่บ้าน ถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมตามปัญหาของชุมชนให้บริการที่จำเป็นใน 14 กิจกรรมสาธารณสุขมูลฐาน มีการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขในหมู่บ้าน เช่น เฝ้าระวังปัญหาโภชนาการโดยการชั่งน้ำหนักเด็กและร่วมแก้ไขปัญหาเด็กขาดสารอาหารและขาดธาตุไอโอดีน เฝ้าระวังด้านอนามัยแม่และเด็ก โดยการติดตามหญิงมีครรภ์ให้มาฝากท้องและตรวจครรภ์ตามกำหนด เฝ้าระวังด้านสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค โดยการติดตามให้มารดานำเด็กไปรับวัคซีนตามกำหนด และเฝ้าระวังเรื่องโรคติดต่อประจำถิ่น โดยการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย เป็นต้น เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยใช้งบประมาณหมวดอุดหนุนทั่วไปที่ได้รับจากกระทรวงสาธารณสุข หรือจากแหล่งอื่นๆ เป็นแกนนำในการชักชวนเพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนางานสาธารณสุขของชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้กระบวนการ จปฐ. (ความจำเป็นพื้นฐาน) และรวมกลุ่มในการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ และเป็นผู้ดูแลสิทธิประโยชน์ด้านสาธารณสุขของประชาชนในหมู่บ้าน โดยเป็นแกนนำในการประสานงานกับกลุ่มผู้นำชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กระตุ้นให้มีการวางแผนและดำเนินงานเพื่อพัฒนางานสาธารณสุข

จากการทำงานที่ผ่านมาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอฝักไถ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการเรียนรู้ฝึกอบรมพร้อมปฏิบัติงานในด้านสาธารณสุขในหมู่บ้านที่ทำงานด้วยความเสียสละและอาสาที่จะรับผิดชอบดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนในหมู่บ้านด้วยความสมัครใจ ช่วยเหลือบุคคลที่เป็นผู้พิการผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และคอยให้ข่าวการเกิดโรคระบาดต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนเฝ้าระวังการเกิดโรคระบาด การปฏิบัติงานที่ผ่านมาทำให้ลดจำนวนของผู้ป่วยในอำเภอฝักไถ่ทั้ง 16 หมู่บ้าน จึงเป็นเรื่องที่

ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษา เพื่อให้ทราบว่าปัจจัยอะไรบ้างที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการทำงาน และระดับแรงจูงใจในการทำงานอยู่ในระดับใด เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลให้หน่วยงานสาธารณสุขนำไปปรับปรุงให้ประสบความสำเร็จตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอผักไห่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการศึกษา

เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นเรื่องของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.)อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ขอบเขตด้านประชากร อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 16 หมู่บ้าน จำนวน 827 คน โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 269 คน
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ทำการศึกษาตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2555-มกราคม พ.ศ. 2556

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

เนื้อหาที่ศึกษาประกอบด้วยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ อายุงาน ตำแหน่ง 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ลักษณะงานที่ ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ ความพึงพอใจในการได้รับเงินค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยใช้แบบสอบถามที่จะศึกษาข้อมูลเฉพาะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นิยามศัพท์เฉพาะ

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หมายถึง ผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครในการดูแลสุขภาพอนามัยของเพื่อนบ้านด้วยความสมัครใจ โดยผ่านกระบวนการให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นประจำ จนมีความรู้ ความสามารถที่จะดูแลสุขภาพตนเองและเพื่อนบ้านได้

การสาธารณสุขมูลฐาน หมายถึง กลวิธีทางสาธารณสุขที่พัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนการบริการสาธารณสุขของรัฐ ที่มีอยู่เดิม โดยให้ความสำคัญในการดำเนินงานระดับตำบลและหมู่บ้าน ด้วยการผสมผสานการให้บริการทั้งทางด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพที่ประชาชนดำเนินการเอง ซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน และการประเมินผล โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร การให้การศึกษาคู่มือ และระบบส่งต่อผู้ป่วย โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลักและผสมผสาน การพัฒนาการสาธารณสุขกับการพัฒนาด้านการศึกษา การเกษตรและสหกรณ์ และการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองและพึ่งตนเองได้

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง องค์ประกอบส่วนบุคคลที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ อายุการทำงาน ตำแหน่งงาน

เพศ หมายถึง แยกเป็นหญิง ชาย

อายุ หมายถึง อายุขณะปฏิบัติงาน ดูจากบัตรประชาชน

สถานภาพสมรส หมายถึง สถานภาพปัจจุบัน ประกอบด้วย สมรส โสด หย่า หม้าย

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้รับสูงสุด

อายุงาน หมายถึง ระยะเวลาที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่วันแรกจนถึงปัจจุบัน

ตำแหน่ง หมายถึง ตำแหน่งที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้รับมอบหมายประกอบด้วย

ประธาน อสม. ตำบล เลือกรวมจาก หัวหน้าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและประธาน อสม. หมู่บ้าน ปรีกษาและคัดเลือกผู้ที่เหมาะสม แล้วทางจังหวัดแต่งตั้ง

รองประธาน อสม. ตำบล เลือกรวมจาก หัวหน้าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและประธาน อสม. ตำบล ปรีกษาและคัดเลือกผู้ที่เหมาะสม

เลขา อสม. ตำบล เลือกลงมาจากหัวหน้าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และประธาน อสม. ตำบล ปรึกษาและคัดเลือกผู้ที่เหมาะสม

เหรียญก อสม. ตำบล เลือกลงมาจากหัวหน้าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและประธาน อสม. ตำบล ปรึกษาและคัดเลือกผู้ที่เหมาะสม

ประธาน อสม หมู่บ้าน เลือกลงมาจาก อสม. หมู่บ้าน

อสม. หมู่บ้าน เลือกลงจากการคัดเลือกการสมัครของประชาชนแต่ละหมู่บ้านที่มี คุณสมบัติ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ปัจจัยที่บุคคลพยายามทำงานให้เจริญก้าวหน้า แรงจูงใจเป็นผลของความแตกต่าง ระหว่างความต้องการ หรือความอยากได้กับความสำเร็จ

ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายทันเวลาและ ถูกต้อง

ลักษณะงานที่ปฏิบัติหมายถึง ลักษณะของงานที่ปฏิบัติที่มีความสำคัญต่อองค์กรและ สังคมส่วนรวม และการได้รับมอบหมายให้ทำงานอย่างมีอิสระมีโอกาสตัดสินใจแก้ปัญหา หรือ รับผิดชอบงานด้วยตนเองอย่างเต็มที่

ความรับผิดชอบ หมายถึง การที่สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อสม. ได้รับมอบหมายงาน จากผู้บังคับบัญชา ให้อำนาจได้รับความไว้วางใจ มีโอกาสในการดำเนินงานได้อย่างเต็มที่

ความพึงพอใจในการรับเงินค่าตอบแทนและสวัสดิการ หมายถึง พึงพอใจจากการได้รับ ค่าตอบแทนและสวัสดิการจากองค์กร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

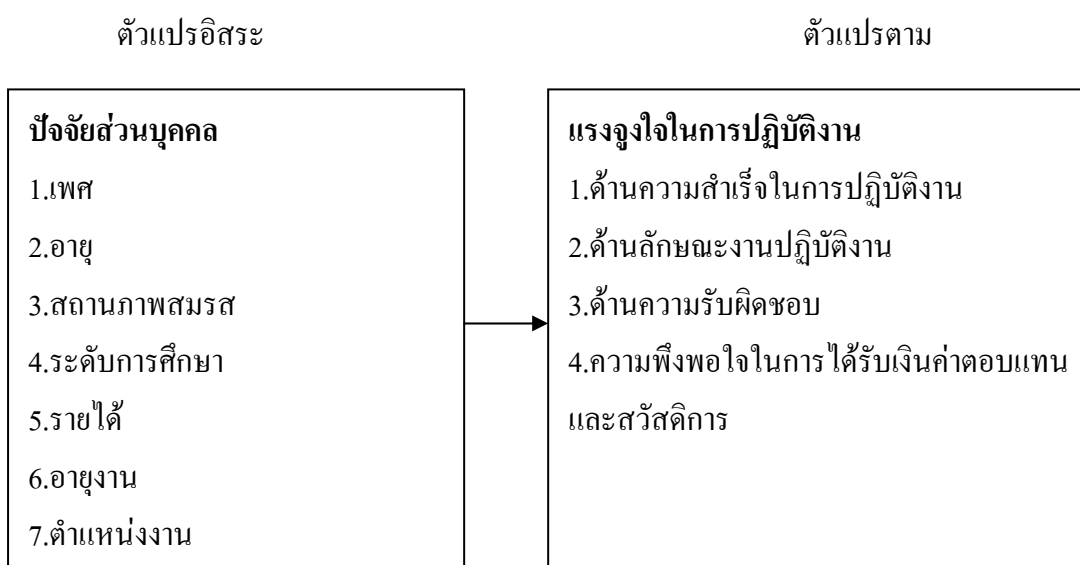
1. ทำให้ทราบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ทำให้ทราบถึงการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ยึดหลัก แนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg และจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อายุงานตำแหน่งงาน

2. ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้
- 2.1 ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน
 - 2.2 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ
 - 2.3 ความรับผิดชอบ
 - 2.4 ความพึงพอใจในการรับเงินค่าตอบแทนและสวัสดิการ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย